

Г. М. Шовкопляс

Щербаківський Вадим Михайлович

ЩЕРБАКІВСЬКИЙ Вадим Михайлович (05(17). 03. 1876, с. Шпичинці Сквирського пов. Київської губ., нині Бердичівського р-ну Житомирської обл. — 18. 01. 1957, м. Брайтон, Велика Британія, похований у Лондоні) — археолог, історик, етнолог, етнограф. Брат [Д. Щербаківського](#). Дійсний член НТШ, УВАН, Словацького наукового товариства, Чеської АН, Міжнародного антропологічного інституту в Парижі. Навчався у гімназіях у Києві (1886) та м. Ніжин (нині Чернігівської обл., 1892—95), на математичному факультеті Санкт-Петербурзького (від 1895) та Московського (від 1896) університетів. За участь в українських соціал-демократичних гуртках неодноразово був заарештований, висланий під нагляд поліції у рідне село. Брав участь в археологічних розкопках, досліджував пам'ятки народного мистецтва та архітектури. Учасник 13-го археологічного з'їзду в м. Катеринослав (нині Дніпро). 1906 закінчив історико-філологічний факультет Університету св. Володимира у Києві (учень *Г. Павлуцького*). Після звільнення з-під чергового арешту 1907 виїхав до Галичини, за запрошенням митрополита *Андрея Шептицького* до 1910 працював у Церковному музеї у Львові (1911 його фонди стали базою для новоствореного Національного музею). Подорожував по Галичині та Буковині, фотографував церкви і хати, робив плани, креслення і рисунки, збирав етнографічні матеріали (частина збереглася у фондах Національного музею). Брав участь у діяльності НТШ, видав монографію «Архітектура у різних народів і на Україні» (Л., 1910). У 1912—22 — завідувач археологічного відділу музею Полтавського губернського земства; водночас 1917—18 — комісар УЦР з охорони пам'яток старовини та мистецтва на Полтавщині; згодом — один із перших керівників Полтавського губернського комітету охорони пам'яток мистецтва і старовини; також викладав у Полтавському українському університеті. Досліджував Полтавщину в

етнографічному й археологічному аспектах, зокрема Гінцівську пізньопалеолітичну стоянку, могильник Городище періоду Київської Русі, скіфські пам'ятки поблизу Лубенського монастиря, а також кургани на Черкащині, Київщині, Чернігівщині. 1922 емігрував до Праги. Був професором (1922—51), деканом філософського факультету, ректором (1945—46) УВУ (від 1945 — у м. Мюнхен, Німеччина). Читав лекції у Карловому університеті у Празі, брав участь у багатьох міжнародних конгресах і конференціях етнографів, археологів, соціологів, антропологів, істориків, на яких виступав із доповідями. Очолював археологічний відділ УВАН (1946—47), обраний головою археологічної секції НТШ (1947). Вивчав історію українського мистецтва, праукраїнську історію, проблеми формування української нації. 1951 переїхав до Великої Британії. На його честь перейменовано вулицю у Полтаві. Щ. присвячено окреме число ж. «Пам'ятки України: історія та культура» (2007, № 4), де було також вміщено його спогади.

Основні праці

Українське мистецтво: Деревляне будівництво і різьба на дереві. Л.; К., 1913; Провідник по археологічному відділу Полтавського Народного Музею з попереднім описом передісторичного життя на Полтавщині. П., 1919; Протоісторія України // Наша культура. [Варшава], 1935. № 1—2, 4; Формація українського народу: Нарис праісторії України. Подєбради, 1937; Нью-Йорк, 1958; Матеріали до історії українського мистецтва (іконостас гетьмана Данила Апостола в с. Сорочинцях). Прага, 1944; Кам'яна доба в Україні. Мюнхен, 1947; Український етнічний тип // Визвольний шлях. 1961. № 6—11; 1962. № 1—2; Орнаментація української хати. Рим, 1980; Українське мистецтво // Образотворче мистецтво. 1992. № 4; Український університет у Полтаві // Київська старовина. 1994. № 4; Українське мистецтво: Вибрані неопубліковані праці. К. 1995.

Рекомендована література

1. Курінний П. Вадим Михайлович Щербаківський: з нагоди 70 років життя. Женева, 1947;
2. Домбровський О. В. Щербаківський як історик // Київ. [Філадельфія], 1957. № 1;
3. Супруненко О. Б. Вадим Щербаківський як дослідник археології Дніпровського Лівобережжя // История и археология слободской Украины. Х., 1992;
4. Ханко В. Пам'яті великого українця Вадима Щербаківського // Народознавчі зошити. 1996. № 3;
5. Франко О. Перший ректор Українського Вільного Університету // Дзвін. 1999. № 10—12.

Бібліографічний опис:

Щербаківський Вадим Михайлович / Г. М. Шовкопляс // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2024. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-886130>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).